

Totth Benedek: Úthenger fényképezőgéppel

Balla Demeter *Töredékek* c. fotókiállításának megnyitójára

Első mondatot nehéz írni, legyen szó novelláról, regényről, vagy kiállítás megnyitóról.

Szívem szerint azzal folytatnám, hogy második mondatot se könnyű, de ha nagyon elmegyünk ebbe az irányba, akkor a kiállítás közben megnyitná magát, úgyhogy inkább a tárgyra térek. Ez egy rendhagyó megnyitó – annyiban mindenképpen, hogy a világ eddigi rendjéhez nem tartozott hozzá, hogy Totth Benedek kiállításokat nyisson meg. Megtisztelő, hogy Balla Demeter kiállításával kezdhetem. A szinte megszámlálhatatlanul sokadikkal.

És akkor rögtön egy vallomással nyitnék: a fényképektől szomorú leszek. Függetlenül attól, hogy mit látok rajtuk. Ami azt illeti, valami fordított arányosság is felsejlik: minél vidámabb egy kép, annál gyorsabban elszomorodom. A papírra rögzített idő – újabban már papír sem kell –, tesz szomorúvá. Valahányszor ránézünk egy fotóra, szembesülünk vele, hogy ez ennyi volt, amit látunk, múlt idő, nincs többé, kampec. Ilyenkor, gondolom, olyasmiket gondolok magamban, hogy Te is így jársz, mindenki így jár. Nem is kell kimondva legyen, elég ha csak a háttérben fut ez a program. Van valami dacosság, konokság a fényképek természetében: a világ eltűnik, átalakul, de mi, fotók maradunk. Ebbe, mondjuk, lehetne kapaszkodni, feltéve, ha sikerül túllendülni indokolt – vagy indokolatlan – szomorúságunkon, amiről az imént beszéltem. Ha ez sikerült, talán át tudjuk adni magunkat a valódi (mű)élvezetnek. Ehhez persze *olyan* képek kellene. Pontosabban *ilyenek*.

Nem számoltam meg hányadik mondatnál tartok, de most szeretnék rátérni az írókra. Talán annyit megengedhetünk mindenki – minden író – nevében, természetesen bő teret engedve az egyéni igényeknek, hogy az írók exhibicionizmusukban is rejtőzködők maradnak.

Kitárulkozásra való igényeiket áttételesen élik meg, a fehér lapokon, az írott szövegben. Én nagyjából mindig azzal kezdem az olvasást, hogy megnézem magamnak az illetőt egy fotón, de úgy sosem tudtam megnézni az íróimat, ahogyan egy fotós, jelen esetben Balla Demeter tette, teszi.

Az írókról, mondjuk, iskolai szinten annyit kell tudni, hogy írnak verset, novellát, regényt, színdarabot, stb., és kint lógnak az osztályteremben a falon, és bajuszt meg napszemüveget lehet rajzolni a portréjukra a tankönyvben. Ismerjük ezeket a képeket, talán észre se vesszük őket. Ennek a megszokásnak megy ellenébe Balla Demeter, amikor úgy fotóz írókat, ahogy. Mert ezekről a képekről úgy néz vissza ránk a magyar irodalomtörténet egy igen fontos

szakasza, mintha ezek az illetők igazi emberek lennének. Pedig tudjuk, hogy nem azok. Nem lehettek, lehetnek azok. Hogy is lehetnének, mikor először – másodszor és sokadszor – könyvekben találkoztam/tunk velük, vagy egy-két ritka esetben író-olvasó találkozón. Mint olvasó. És most mégis le vannak leplezve. Közel vannak hozva hozzánk. Mert volt egy fotós, akit közel engedtek magukhoz, akiben megbíztak, akinek elviselték a tekintetét. (Erről a tekintetről később még ejtek néhány szót.)

És ha már szavak, nem mehetünk el szó nélkül a cím mellett. Töredékek.

Manapság mindent lefotózunk, digitális népbetegség, mondhatni: mánia. Amiről nincsen képünk, az nem létezik, létezett, létezhetett, nem fog létezni, mint elmúlt pillanat. A mindenség iszonyata tárul fel ezekben a képözönben, már nézni se nagyon van idő, látni meg pláne nincs. Lehet, hogy ezért szomorkodom annyit mostanában. De ez a nagy igyekezet mégis csak rész megoldás. Mert mindent nem lehet lefotózni. A bölcs belátja ezt, elfogadja, hogy hiába minden, és a töredékekre koncentrál.

Töredékek e megnyitás alatt álló kiállítás címe, ahol a képek a töredékek, ha jól értem. A valóság töredékei, abból lettek letörve. Egészben. Mert szerintem ez adja Balla Demeter képeinek igazi erejét: hogy tudjuk: ezeket a pillanatokot csak így lehetett megragadni, töredékességük egészében. Ahogy most itt látjuk őket.

Arra buzdítanék hát mindenkit, hogy ne féljen semmitől, sajátítsa ki bátran Balla Demeter egyszerre kérlelhetetlen mégis szelíd tekintetét (ígértem, hogy a tekintetet még szóba hozom). Nézzük az ő szemén keresztül az írókat és tárgyaikat, a töredékeket, amelyek a teljességet ragadják meg: egy íróasztalt, egy kabátot, egy tenyérlenyomatot – az örökévalóssággá lett magyar irodalmat.

„Én nem vagyok egy könnyű ember, amerre elindultam, arra haladok, mint egy úthenger” – nyilatkozta egyszer, és ezért csak hálásak lehetünk neki. Meg azért is, hogy mindig nála volt a fényképezőgép. Mint azon az önarcképen, amelyen a plafont bámulva fekszik egy ágyban. Látni, hogy akkor, ott az ágyban fekve is a képeket kereste. Mert alkotni így kell, és alkotni csak így lehet. Mindig minden pillanatban, egész lényünkkel, ahogyan Balla Demeter teszi.

A kiállítások pedig, ezt most újra bebizonyítottuk, maguktól is megnyílnak.